İhtiyaç mı, İstek mi?

Hangisini seçmeli?

İHTİYAÇ
Yaşamımızı sağlıklı sürdürmek için karşılamak zorunda olduğumuz ürün ve hizmetlerdir. Beslenme, giyim, barınma temel ihtiyaçlardır.

İSTEK
Hayatımızı sürdürmek için gerekli olmayan ama elde edince bizi mutlu eden ürün ve hizmetlerdir. Çikolata, oyuncak, konser buna örnektir.

	İhtiyaç	İstek
Karşılanmazsa	Yaşamak zorlaşır.	Yaşam devam eder.
Özelliği	Belirli bir süre sonra tekrarlanır. Susayan kişi, sonra yine susar.	Kişiden kişiye değişir, sınırı yoktur.
Bütçede yeri	Önceliklidir, önce bu ayrılır.	Bütçede yer varsa alınır.
Örnek	Su, ekmek, ilaç, ev kirası, fatura	Takı, sinema, ikinci bir ayakkabı

Duruma göre değişebilir

Yiğit'in ayakkabısı yırtıldı ve ayağını acıtıyorsa yeni ayakkabı onun için **ihtiyaçtır**. Sağlam bir ayakkabısı varken yalnızca başka rengini istiyorsa bu bir **istektir**. Bu yüzden önce "Neden alıyorum?" diye sormalıyız.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

İhtiyaç ve isteği ayırmak **gereksiz harcamayı önler**. Giderimiz gelirimizi aşmaz, ailenin bütçesi korunur.

Harcama ve gider: İhtiyaç ve isteklerimizi karşılamak için yaptığımız harcamalar giderimizdir. Kazancımız da gelirimizdir. Sağlıklı bir ekonomide gider, geliri aşmamalıdır.

Yaşam düzeyi

Ailenin bugün içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve kültürel durumdur.

Yaşam standardı

Ailenin ulaşmak istediği düzeydir. Bunun yolu, kaynakları verimli kullanmak ve gerçekçi plan yapmaktır.

Bir harcama planını inceleyelim

Genellikle ihtiyaç

Ev kirası, aidat, elektrik, su ve doğal gaz faturası, ulaşım, market ve pazar, muayene ve ilaç

Genellikle istek

Sinema, konser, takı, dışarıda yemek, kültür turu. Bunlar kişiye ve duruma göre önceliğini değiştirebilir.

Temel ihtiyaçlar: Beslenme, giyinme, barınma ve sağlık. Bunlar karşılanmazsa yaşamak zorlaşır. Bisiklet, piknik, çikolata ise genellikle istektir; temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra bütçede yer varsa alınır.

10 Saniye Kuralı

1. **10 saniye dur**
   Ödeme yapmadan önce düşün. Cevaplar ürünün ihtiyaç olduğunu gösteriyorsa al.
2. **"İstek mi, ihtiyaç mı?"**
   Almazsan eksikliğini hissedecek ve bütçende yeri ayrılmışsa ihtiyaçtır. "Almasam da olur." diyorsan istektir.
3. **"Bütçemde yer var mı?"**
   Bilinçli tüketici harcamasını yıllık, aylık, haftalık, hatta günlük planlar. Bütçede karşılığı yoksa ve maddi sıkıntı doğuracaksa alma.
4. **"Daha ucuza alabilir miyim?"**
   Piyasa araştırması yap. Hem ucuz hem kaliteli olanı seç.
5. **"Benzeri elimde var mı?"**
   Başka rengini veya yeni modelini istiyorsan bütçeni gözden geçir, mümkünse alma.

Harçlığını planlayan öğrenci

Kuralı deneyelim

Selim, sağlam bir kalem kutusu varken kırtasiyede yeni bir kutu görür.

İstek mi? "Almasam da olur." Evet, istek.
Bütçede var mı? Bu ay için ayırmadı.
Benzeri var mı? Evet, kutusu sağlam.
Karar: Almaz, parasını kumbaraya atar.

Pahalı ama gerekli bir ayakkabı

Bir kişinin ayakkabısı yıpranıp ayağını acıtıyor. Beğendiği ayakkabı ise pahalı. Bu durumda şunları sormalı: Gerçekten gerekli mi? Bütçemde yer var mı? Aynı kalitede daha uygun fiyatlısı var mı? Biraz biriktirip sonra alabilir miyim?

BUNU UNUTMA

En pahalı ürün her zaman en iyi ürün değildir. **Fiyat ve kaliteyi birlikte** karşılaştır.

Bilinçli tüketicinin alışveriş alışkanlıkları

- → Alışverişe liste yaparak gider.
- → Son kullanma tarihine bakar.
- → Fiyatları karşılaştırır.
- → Fiş veya fatura alır.

Notlarım

Bütçe Nedir?

BÜTÇE
Kişi, aile veya kurumların gelecekteki belirli bir süre için planladığı gelir ve giderlerin tümüdür.

FİNANSAL OKURYAZARLIK
Gelirleri akıllıca ve en çok fayda sağlayacak şekilde değerlendirme becerisidir. Bütçe hazırlamak bu becerinin ilk basamağıdır.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Bütçe, **giderlerin gelirleri aşmasını önler**. Plan yapan kişi veya aile, beklenmedik durumlara da hazırlıklı olur.

Gelir: Kazandıklarımız

Sabit gelir: Düzenli gelen maaş veya haftalık harçlık. **Geçici gelir:** Bayram harçlığı, hediye para. Harcama planı en çok sabit gelire göre yapılır.

Gider: Harcadıklarımız

Faturalar, eğitim ve kırtasiye, sağlık, beslenme, ulaşım gibi ihtiyaçlar ile ailenin istekleri. Önce ihtiyaçlara yer ayrılır.

Örnek: Kaan'ın haftalık bütçesi

Gelirler	TL	Giderler	TL
Haftalık harçlık (sabit)	400	Kantin (ihtiyaç)	180
		Kırtasiye (ihtiyaç)	70
		Ulaşım (ihtiyaç)	60
		Oyun kartı (istek)	40
Toplam gelir	**400**	**Toplam gider**	**350**

Tasarruf = Gelir − Gider = 400 − 350 = 50 TL

Kaan bayram harçlığını (geçici gelir) harcama planına katmaz, kumbarasına atar. Tutarlar örnektir.

Aile bütçesini birlikte planlamak

Aile bütçesinin faydaları

- Gelir ve gider denetim altına alınır.
- Harcamalarda disiplin sağlanır, para düzenlenir.
- Aile birlikte karar almayı öğrenir.
- Ayda ne kadar para gerektiği açıkça görülür.
- Beklenmedik durumlara hazırlık yapılır.
- Evde huzur ve mutluluk artar.

DİKKAT!

Bütçe yalnızca büyüklerin işi değildir. Harçlığını planlayan öğrenci de bütçe yapar.

Çocuk olarak nasıl yardım ederim?

Evde bütçe konuşulurken isteklerimi ve fikrimi saygıyla söylerim. Öncelikleri anlarım, gereksiz istekte ısrar etmem, elektriği ve suyu tasarruflu kullanarak aile bütçesine katkı sağlarım.

Tasarruf

TASARRUF Ekonomide **gelirin harcanmayan kısmıdır**. Günlük hayatta masrafı (harcamayı) azaltmak, para biriktirmek anlamında da kullanılır. Su ve enerjiyi az harcamak da tasarruftur.

Tasarrufun faydaları

- Doğal kaynakları koruruz.
- Aile ve ülke ekonomisine katkı sağlarız.
- Geleceğimizi güvence altına alırız.
- Birikimlerimizi koruruz.
- Yatırım yapabiliriz.
- Para kazanmak için harcanan zamanın kıymetini anlarız.
- Daha yaşanabilir bir dünyaya katkı sağlarız.

Bir lamba, üç kazanç

Kişi ve aile
Elektrik faturası azalır, para artar.

→

Ülke
Dışarıdan alınan enerji için daha az para harcanır.

→

Dünya
Havaya yayılan karbonlu gazlar ve küresel ısınma azalır, gelecek korunur.

Eşit kazanç, farklı sonuç

Semt pazarında iki esnaf (temsilî)

Sude: Pazarda sebze satar. Temizlik ürünlerini ve bayatlamayan gıdaları toptan alır, gelir ve giderini yazar, az da olsa kazancından her gün ayırır. Arabası bozulunca birikimiyle tamir ettirir, üstelik işini büyütür.

Derin: Aynı kazançla meyve satar. Alışverişini son anda yapar, pahalıya alır, hiç birikimi yoktur. Eve su basınca 50.000 liraya ihtiyaç duyar. Eski borçlarını zamanında ödemediği için kimse borç vermez.

Bu öyküden ne öğreniyoruz?

Ne kadar kazandığımız kadar, **nasıl harcadığımız** da önemlidir. Plan yapan ve biriktiren kişi zor günlerde ayakta kalır. **Ayağını yorganına göre uzatmak:** Gelirine göre harcamak demektir.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Tutumlu olmak **cimrilik değildir**. Gerektiğinde harcamak, gereksizden kaçınmak ve geleceği düşünmektir.

Enerji etiketi

Beyaz eşyalardaki etiket, cihazın ne kadar enerji tükettiğini gösterir. Az enerji harcayan modeli seçmek uzun vadede hem paramızı hem doğayı korur.

Evde tasarruf

Boş odanın ışığını söndürmek, cihazı prizden çekmek, musluğu açık bırakmamak, ısıyı boşa harcamamak, yemeği israf etmemek.

İTHALAT (DIŞ ALIM) Başka ülkelerden mal satın almaktır. Enerji tasarrufu, ithalata ödenen parayı azaltır.

Doğru Bütçe Nasıl Hazırlanır?

Adım	Ne yapmalı?
1. Gelirleri yaz	Sabit gelirleri esas al. Geçici gelire güvenerek harcama planlama.
2. Giderleri yaz	İhtiyaç ve istekleri öncelik sırasına koy.
3. Karşılaştır	Gelir gideri karşılamıyorsa bazı harcamaları kıs, alışkanlıklarını gözden geçir.
4. Borçları hesaba kat	Borç varsa ondan kurtulmak için pay ayır.
5. Birikim yap	Beklenmedik ve gelecekteki ihtiyaçlar için bugünden hazırlan.
6. Plana uy	Hazırladığın plana bağlı kal; uymazsan para biter, borç doğabilir, hedefin gecikir.

Bütçe ve atasözleri

Atasözü	Anlamı	Bütçede dikkat edeceğim nokta
Damlaya damlaya göl olur.	Küçük birikimler zamanla büyür.	Az da olsa düzenli biriktirmek
Ayağını yorganına göre uzat.	Gelirine göre harca.	Gideri gelirin altında tutmak
Ak akçe kara gün içindir.	Para, zor günler için saklanır.	Beklenmedik durumlara pay ayırmak
İşten artmaz, dişten artar.	Birikim, tutumlu yaşamakla olur.	Gereksiz harcamayı azaltmak
İki ölç, bir biç.	Önce iyi düşün, sonra karar ver.	Alışverişten önce hesap yapmak
Gündüzün mum yakan geceleyin bulamaz.	Boşa harcayan, gerektiğinde bulamaz.	İsraf etmemek
Her çok azdan olur.	Büyük şeyler küçüklerin birikmesiyle oluşur.	Küçük tasarrufları önemsemek
Sakla samanı, gelir zamanı.	Değersiz sanılan şey bir gün işe yarar.	Eşyayı hemen atmamak
Güvenme varlığa, düşersin darlığa.	Varlığına güvenip savuran sıkıntıya düşer.	Gelir artsa da plansız harcamamak
Azı karar, çoğu zarar.	Her şeyin ölçülüsü iyidir.	Ölçülü harcamak

Plana uymazsam ne olur?

- → Param ay bitmeden tükenebilir.
- → Borç doğabilir, ödemek zorlaşır.
- → İhtiyaçlarıma para kalmayabilir.
- → Birikim hedefim gecikir.

Sıra sende: Haftalık bütçem

Gelirlerim	TL	Giderlerim	TL
Günlük harçlığım			
Bayram harçlığım			
Kumbaram			
Toplam		**Toplam**	

Tasarruf miktarım (Gelir – Gider): ..... TL **Ertelediğim istek:** .....

ÖNEMLİ

Planı bir hafta uygula. Sonra öncesi ve sonrasını karşılaştır, neyin değiştiğini yaz.

Notlarım

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. Beslenme temel bir ihtiyaçtır.
☐ 2. İstekler herkes için aynıdır.
☐ 3. Tasarruf yalnızca para biriktirmektir.
☐ 4. Harcama planı geçici gelire göre yapılmamalıdır.
☐ 5. Bütçe, belirli süreli gelir ve gider planıdır.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Bütçe	☐	Yaşamak için karşılanması zorunlu olan
B) Tasarruf	☐	Belirli süre için planlanan gelir ve giderler
C) İhtiyaç	☐	Geliri akıllıca değerlendirme becerisi
D) İstek	☐	Gelirin harcanmayan kısmı
E) Finansal okuryazarlık	☐	Zorunlu olmayan ama mutlu eden

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **10 Saniye** **denge** **gelir** **gider**

1. Harçlık bir ..... unsurudur.
2. Fatura ödemek bir ..... unsurudur.
3. Bütçe, gelir ve gider arasında ..... kurar.
4. Almadan önce düşünmek için ..... kuralı kullanılır.

D. Düşünelim, yorumlayalım

1. Mert'in haftalık harçlığı 300 liradır. Bu hafta kantine 150, kırtasiyeye 100, oyun kartına 100 lira harcamıştır.

a) Mert'in toplam gideri kaçtır? Bütçesi dengede midir? Hesaplayınız.
b) Hangi harcamasını azaltmalıdır? Nedenini ihtiyaç ve istek açısından yazınız.

2. Nehir'in ailesi her ay gelirinden küçük bir pay ayırmaktadır. Buzdolapları bozulunca birikimleriyle yenisini almış, borçlanmamıştır.

a) Tasarruf bu aileye ne kazandırmıştır?
b) "Ak akçe kara gün içindir." atasözünü bu olayla ilişkilendiriniz.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!